

Insplan Oy

Viite: Lausuntopyyntö 27.11.2025

Asia: Sähköverkon maakaapelointi Haravakylä-Radansuu-liitin kirkonkylä, Insplan Oy, liitti

Insplan Oy on laatimassa KSS Energian sähköverkon saneeraussuunnitelmaa litissä alueella Haravakylä-Radansuu-litin kirkonkylä. Suunnittelualue sijaitsee litin keskustaajaman Kausalan pohjoispuolella ja ulottuu Haravakylästä litin kirkonkylälle. Hankkeen tarkoituksena on olemassa olevien huonokuntoisten ilmaliinjien korvaaminen maakaapeleilla. Kaapelit sijoitetaan teiden varsille. Suunnitelmaan sisältyy myös puistomuuntamoiden uusiminen.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu pyydettyä lausuntonaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueen muinaisjäännöstiedot ovat ajan tasalla. Suunnittelualueelle on tehty kattava inventointi viimeksi 2025 (IITTI, Mankala - Tillola, Vt 12, Arkeologinen inventointi ja kaivaus, Niinimäentie, Kivisenaronkalliot, Kymenrannantie 2025. Tutkimusraportti).

Tämänhetkisen tiedon pohjalta suunnitellulla kaapelireitillä ja/tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsee kaksi kiinteää muinaisjäännöstä. Alla luetteloidut kohteet on huomioitava hankkeessa muinaismuistolain (295/1963) edellyttämällä tavalla (ks. karttaliite):

1) litin kirkonkylän Haanmäki, (kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisteri 1000012751), historiallinen asuinpaikka (suunnitelmakartan lehti M4226-M4052 liitti kk). litin kirkonkylän alueen asutuksen tausta liittyy todennäköisesti Lyötilän maihin, ja kirkonkylän tienoille on arveltu sijoittuneen Niemenkylä, jonka sijainti ei kuitenkaan ole tarkasti tiedossa. Kirkonkylään rakennettiin puukirkko jo 1500-luvun alkupuolella ja uusi kirkko vuonna 1639, ja vuoden 1786 kartassa asutus on jo hajaantunut laajalle. Kirkon itäpuolella on säilynyt pieni rakentamaton rinnetontti tien varressa (nykyisin Anders Johan Sjögrenin muistomerkin kohdalla), joka on merkitty vuoden 1786 karttaan tontiksi. Paikalla näkyy kivijalan katkelma sekä pienistä kivistä koostuva kumpu, todennäköisesti uuninpohja, ja alueelta on havaittu fajanssia, ikkunalasiasia ja muita esineiden palasia, jotka ajoittuvat aikaisintaan 1800-luvulle. On kuitenkin mahdollista, että litin kirkonkylän asutus on alun perin keskittynyt kirkon läheisyyteen, jolloin paikalla on voinut säilyä myös vanhempien rakenteiden jäännöksiä.

Aluerajaus perustuu vuoden 2008 tehtyyn inventointiin (K. Vuoristo, litti, Inventointi 2008) ja on suuntaa antava. On mahdollista, että suojelua edellyttävä alue poikkeaa muinaisjäännösrekisteriin merkitystä ja ulottuu laajemmalle, aina suunnitellulle kaapelireitille asti. Suunnitelman mukaisen maakaapelin kaivuutyöt on suoritettava (auki kaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Valvottava alue on merkitty punaisella katkoviivalla oheisen karttaliitteen karttaan.

2) Kuoppaniementie, (löytöpaikka, muinaisjäännösrekisteri 1000049091) historiallinen löytöpaikka (suunnitelmakartan lehti M4226-M4052 litti kk). Kohde sijaitsee litin kirkon luoteispuolella peltoalueella. Pellolta löytyi metallinetsinnässä 2020 käpylusikan katkelma ja lisäksi muuta historiallisen ajan esineistöä.

Löytöpaikka perustuu 2020 metallinpaljastimella tehtyihin havaintoihin. On mahdollista, että alueella on historiallisen ajan asutuksen jäänteitä laajemminkin alueella, joka ulottuu aina tielinjaan ja kaapelityömaalle asti. Suunnitelman mukaisen maakaapelin kaivuutyöt on suoritettava (auki kaivamalla) arkeologin valvonnassa, jos kaivetaan aiemmin mylläämättömillä alueilla. Valvottava alue on merkitty punaisella katkoviivalla oheisen karttaliitteen karttaan.

Jos suunnitelmia (kaapelin reitti ja muuntamot yms.) muutetaan, on uusista suunnitelmista pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.

Arkeologisen valvonnan voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internetsivuilta (kohta: *Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen*). Mikäli valvonnassa tulee vastaan selviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, on otettava yhteyttä alueelliseen vastuumuseoon, joka tekee päätöksen siitä, edellytetäänkö laajempaa arkeologista tutkimusta vai riittääkö kaivuutöiden yhteydessä tehtävä dokumentointi ja arkeologinen tutkimus. Valvonnan on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin kenttätöön, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Raportti suoritetusta arkeologisesta valvonnasta on lähetettävä alueelliselle vastuumuseolle arvioitavaksi.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu litin kirkonkylän valtakunnallisesti merkittävälle rakennetun kulttuuriympäristön alueelle (RKY 2009), litin kirkonkylän ja Radansuun maakunnallisesti merkittävälle rakennetun kulttuuriympäristön alueelle (MARY 2024) sekä Haravakylän, Radansuun keskusta-alueen, Pohjamäen, Orimäen sekä litin kirkonkylän paikallisesti merkittävälle rakennetun kulttuuriympäristön alueelle (litin kirkonkylän – Kausalan osayleiskaavan rakennuskulttuuriselvitys ja Kymenlaakson Kulttuuriympäristökartoitus 2008 PAKKI).

litin kirkonkylä lukeutuu maan parhaiten 1900-luvun alun asussa säilyneisiin. Kylän keskuksessa on kirkon lisäksi pappila ja vanha kansakoulu, lainajvästön valkeaksi rapattu makasiini sekä seurakuntatalo, joka on 1898 nykyiselle paikalleen siirretty vanha kunnantupa. Kirkonkylän vanhasta, hyvin hoidetusta rakennuskannasta mainittakoon mm. Tenhoselan, Brummerin, Lepolan, Mäen, Koivikon, Vuorelan ja Helanderin asuinrakennukset. Kirkonkylän nykyilmeeseen vaikutti eniten 1900-luvun alkupuoli, jolloin raitin varrelle syntyi käsityöläisten taloja, kaksi kauppa kahviloineen, kruununvoudin ja nimismiehen virkatalot. (MARY 2024, RKY 2009) litin kirkonkylä on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Muuntamoiden sijoittelussa sekä suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen arvot ja ominaispiirteet sekä alla listatut arvokohteet (suluissa).

litin kirkonkylän (RKY ja MARY) alueelle sijoittuvat muuntamot ja arvokohteet niiden välittömässä läheisyydessä:

- 4241
- 4226_uusi (Vuorela 142-405-6-10, Kirjamökki 142-405-9-3)
- 4052_uusi (Kioski 142-405-1-68, litin kirkko ja tapuli 142-405-1-73)

Radansuun varhaisin maininta on vuodelta 1443 Niinimäen ja Radansuun rajankäynnin yhteydessä. 1800-luvulle mentäessä kylässä oli 16 taloa. Radansuun tiloja yhdistettiin ja kylään perustettiin kartano. 1800-luvun loppuun mennessä vanhan kyläaukean asutus oli vähentynyt ja siirtyi lopulta kokonaan muualle. (MARY 2024) Radansuun maakunnallisesti arvokkaalle ja/tai Radansuun keskustan paikallisesti arvokkaalle alueelle sijoittuvien muuntamoiden sijoittelussa sekä suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen arvot ja ominaispiirteet sekä alla listatut arvokohteet (suluissa).

Radansuu alueen (MARY ja PAKKI) muuntamot ja arvokohteet niiden välittömässä läheisyydessä:

- 4331_uusi (Kalliola 142-414-1-777)

Pohjanmäen alueella on vanhaa rakennuskantaa ja alue on luonteeltaan puistomainen. Alueen merkittävin rakennetun ympäristön kohde on vaivaistalojen kokonaisuus, jotka muodostuvat kolmesta 1900-luvun alkupuolella rakennetusta 2-3-kerroksisesta, rapatusta rakennuksesta. Rakennukset rajaavat puistomaista piha-aluetta ja erottuvat peltoaukean takaa omaksi kokonaisuudekseen. Muuntamoiden sijoittelussa sekä suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen arvot ja ominaispiirteet sekä alla listatut arvokohteet (suluissa).

Pohjanmäen (PAKKI) muuntamot ja arvokohteet niiden välittömässä läheisyydessä:

- 4051_uusi (Vaivaistalo 142-414-1-855)
- 4254_uusi

Haravakylän asuinalue koostuu pääsääntöisesti 1920–50-luvun asuinpienaloista. Luhtatiellä on pääosin 1950-luvunrakennuskantaa, jota on täydennetty uudemmilla rakennuksilla. Haravakylässä sijaitsee Jänispajun 1867 rakennettu empirerakennus, 50-luvuilla rakennetut terveyskeskus ja pappila. (PAKKI). Muuntamoiden sijoittelussa sekä suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen arvot ja ominaispiirteet sekä alla listatut arvokohteet (suluissa).

Haravakylän (PAKKI) alueelle sijoittuvat uudet muuntamot ja arvokohteet niiden välittömässä läheisyydessä:

- 4344_uusi (Kivimäki 142-414-1-60 ja Pappila 142-403-4-462)
- 4317_uusi
- 4183_uusi (Jänispaju 142-414-1-709)

Orimäki sijaitsee Kirkkojärven rannalla. Mäen toisella puolella on laaja, vanha peltoalue. Orimäen tilakeskus on 1800-luvun lopulta ja se sijaitsee Orimäen etelärinteessä, pellon laidalla. Orimäen asuinrakennus on rakennettu vuonna 1894. Pihapiiri muodostuu päärakennuksesta, tallista, aitasta ja varastorakennuksesta. Peltolan päärakennus on 1890-l kertaustyyliä. Pihapiiri muodostuu päärakennuksen lisäksi aitasta ja saunasta. (PAKKI) Muuntamoiden sijoittelussa sekä suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen arvot ja ominaispiirteet sekä alla listatut arvokohteet (suluissa).

Orimäen (PAKKI) alueelle sijoittuvat muuntamot ja arvokohteet niiden välittömässä läheisyydessä:

- 4166_uusi (Peltola 142-414-1-144)
- 4399_uusi (Orimäen tila 142-414-1-886)

Muuntamot, jotka sijoitetaan kulttuuriympäristökohteiden läheisyyteen, tulee asemoida niin, etteivät ne aiheuta maisemallista haittaa tai heikennä kohteen rakennushistoriallisia arvoja. Koko suunnittelualueella tulee välttää muuntamoiden sijoittelua pihapiirien välittömään läheisyyteen sekä avoimille peltoaukioille - arvoalueilla tämä on ensiarvoisen tärkeää. Sijoituspaikaksi soveltuu esimerkiksi metsäalueiden reunat. Edellä mainitut kulttuuriympäristökohteiden välittömään läheisyyteen sijoittuvat muuntamot tulee verhota alueen ilmeeseen sopivalla tavalla, esimerkiksi punamullan sävyiseksi maalatulla pystylautaverhouksella tai arvorakennusten sävyyn sopivalla rappauksella. Erityistä huomiota tulee kiinnittää litin kirkonkylän RKY-alueelle sijoittuvien muuntamojen (4241 ja 4226_uusi, 4052_uusi) asemointiin ja ulkoasuun, johon museo suosittelee punamullattua pystylaudoitusta. Museolle tulee toimittaa tarkempi suunnitelma RKY-alueelle sijoittuvien muuntamoiden ulkoasusta sekä sijainnista, edellä mainitut vaatimukset huomioiden. Museo voi kommentoida suunnitelmia sähköpostitse. Mikäli suunnittelualueella on vanhoja tiilimuuntamoita, joita aiotaan poistaa käytöstä, tulee niistä toimittaa tieto museolle.

Kaapeloinnit tulee sijoittaa tien läheisyyteen niin, että ne mukailevat olemassa olevien ilmalinjojen sijaintia, niiltä osin, kuin mahdollista. Alueella tehtävien kaivausten jälkeen on huolehdittava maisemoinnista niin, että alue palautuu maisemallisesti lähtötilanteeseen.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö

Liisa Koskelainen

arkeologi

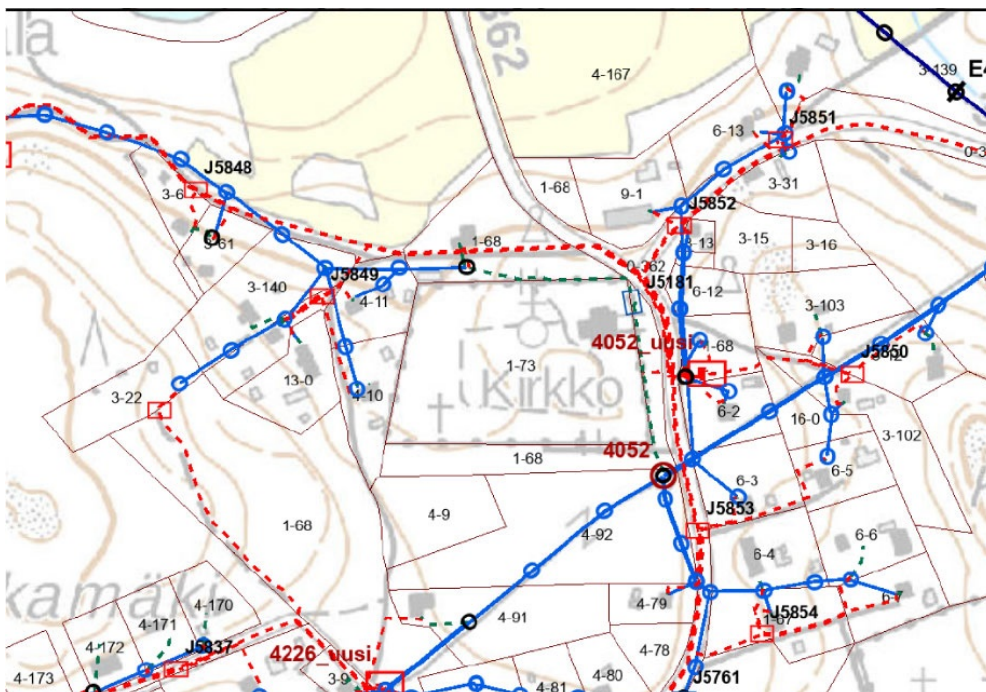
Kimmo Kyllönen

rakennustutkija

Sanni Hujanen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus

Karttaliitteet

Ote hankealueen karttalehdessä "M4226-M4052 litti kk", jossa näkyvät punaisella katkoviivalla suunnitellut kaivuulinjat kaapeleille sekä sinisellä poistuvat ilmajohdot.

Ote muinaisjäännösrekisterin kartasta, jossa näkyvät hankealueen kaapelilinjoille ja/tai niiden välittömään läheisyyteen jäävät muinaisjäännöskohteet. Oranssilla katkoviivalla merkitty arkeologin valvontaa vaativat osuudet hankealueella, punaisella rasterilla kohde 1000012751 ja oranssilla pisteellä kohde 1000049091.